

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)

Географічний

(назва інституту / факультету)

Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

(назва кафедри)

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан географічного факультету
М.Д. Заячук
“31” серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

«Методологічні проблеми географічної науки»

(назва навчальної дисципліни)

обов'язкова

(вказати: обов'язкова / вибіркова)

Освітньо-професійна програма Середня освіта (Географія)

(назва програми)

Спеціальність A4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

(вказати: код, назва)

Галузь знань A Освіта

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

(вказати: перший бакалаврський/другий магістерський)

Факультет Географічний

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на якій мові читається дисципліна)

Чернівці 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни **Методологічні проблеми географічної науки** складена відповідно до освітньо-професійної програми **Середня освіта (Географія) затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 13 від «28» серпня 2026 року)**.

Розробник: Проскурняк Мирослав Михайлович, к.геогр.н., доцент, Добинда Ірина Петрівна, к. геогр. н., доцент

Викладач: Добинда Ірина Петрівна, к. геогр. н., асистент кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії, к. географ. н., доцент
(П.І.Б. авторів, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Погоджено з гарантом ОПП **Ірина ДОБИНДА**

Затверджено на засіданні кафедри **фізичної географії, геоморфології та палеогеографії**

протокол № 1 від “ 31 ” серпня 2026 року

Завідувач кафедри **Дарія ХОЛЯВЧУК**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою географічного факультету
протокол № 1 від “31” серпня 2026 року

Голова методичної ради географічного факультету **Наталя АНДРУСЯК**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Мета навчальної дисципліни

Дисципліні належить провідна роль у підготовці магістрів-освітян. Завдяки вивченню структури географічної науки, її методологічних проблем і завдань, історії і перспектив розвитку, необхідно сформулювати у студентів світоглядні, загальнонаукові та конкретні науково-рефлексивні знання про взаємовідносини природи і суспільства, а також розвинути науково-методичні і прикладні навички їх дослідження.

Завдання вивчення дисципліни: охарактеризувати науково-методологічну організацію курсу; проаналізувати головні методологічні проблеми природничої та суспільної географії; виробити у студентів навички й уміння аналізу географічної інформації, а також виявлення, постановки і розв'язання невирішених географічних проблем.

Пререквізити. Пререквізитами для даного курсу є теоретико-методологічні знання з усіх предметів, які були отримані в процесі підготовки.

Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни *«Методологічні проблеми географічної науки»* у студентів повинні бути сформовані такі компетентності (згідно ОПП):

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність до системного аналізу, синтезу та критичного мислення для вирішення складних педагогічних і наукових проблем у галузі географічної освіти;
- ЗК 9. Здатність дотримуватися норм дослідницької та педагогічної етики, академічної доброчесності; усвідомлення соціальної відповідальності як освітянина і науковця.

Спеціальні (фахові) компетентності:

- СК 1. Здатність критично аналізувати теоретичні основи фізичної та суспільної географії, картографії й інтегрувати їх у зміст шкільного курсу географії;
- СК 2. Здатність планувати та реалізовувати польові, лабораторні й геоінформаційні методи географічних досліджень, обробляти та інтерпретувати їх результати;
- СК 9. Здатність планувати та реалізовувати педагогічні та географічні дослідження: формулювати проблему, добирати методологію, збирати й аналізувати дані, оформлювати результати з дотриманням академічної доброчесності.

Програмні результати навчання на основі ОПП "Середня освіта (Географія)":

- ПРН 1. Критично аналізувати концептуальні засади фізичної та суспільно-економічної географії, картографії; обґрунтовувати взаємозв'язки між природними та суспільними компонентами географічної оболонки Землі;
- ПРН 4. Планувати та реалізовувати педагогічне або географічне дослідження: формулювати проблему та гіпотезу, добирати й застосовувати методологію, аналізувати дані, дотримуватися норм академічної доброчесності;
- ПРН 10. Ефективно комунікувати державною мовою в усній і письмовій формах у педагогічному та науковому контекстах; представляти й аргументувати результати досліджень перед фахівцями і нефахівцями; вільно спілкуватися із професійних і наукових питань іноземною мовою.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати: основні поняття та проблеми географічної науки, завдання, функції, структуру, методи, методологічні підходи і принципи, особливості розвитку; **вміти:** рефлексувати світоглядними, загальнонауковими і конкретно-науковими знаннями; аналізувати методологічні проблеми природничої та суспільної географії; формувати актуальні питання та розв'язувати невирішені географічні проблеми.

Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація

			Кількість	Кількість годин	
--	--	--	-----------	-----------------	--

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	кредитів	годин	лекцій	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні	Вид підсумкового контролю
Денна	1	2	5	150	22	22			106		іспит
Заочна	1	2	5	150	6	6			138		іспит

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	ла	ін	с.р.		л	п	ла	ін	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Основи методології географічної науки											
1. Вступ до курсу.	8	1	1			6	8	1	-			7
2. Структура і зміст науки географія. Вихідні теоретико-методологічні положення і постулати.	8	1	1			6	8	1	-			7
3. Історія розвитку та сучасний стан науки в Україні. Загально-географічні концепції та парадигми сучасної географії.	9	2	1			6	8	-	-			8
4. Атрибутивні положення науки.	8	1	1			6	9	-	1			8
5. Проблемні питання методології науки.	8	1	1			6	9	-	1			8
6. Методологічні проблеми міждисциплінарних дослідницьких підходів	9	1	2			6	8	-	-			8
Разом за ЗМ1	50	7	7			36	50	2	2			46
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Загальні методологічні проблеми природничої географії											
7. Наукові напрями природничої географії.	8	1	1			6	7	-	-			7
8. Проблеми об'єктів природничої географії.	8	2	1			5	7	-	1			6

9. Проблеми предметів природничої географії.	8	2	1			5	8	1	-			7
10. Проблеми наукової мови природничої географії	7	1	1			5	8	-	1			7
11. Проблеми суб'єктів природничої географії.	7	1	1			5	6	-	-			6
12. Природничо-географічні складові проблеми українізації.	7	1	1			5	8	1	-			7
13. Проблеми природничо-географічної освіти.	8	2	1			5	6	-	-			6
Разом за ЗМ 2	50	7	7			36	50	2	2			46
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 3. Загальні методологічні проблеми суспільної географії											
14. Природне середовище життєдіяльності суспільства	8	2	1			5	6	-	-			6
15. Географічне ресурсознавство	7	1	1			5	6	-	-			6
16. Територія як категорія географії. Територіальна організація суспільства.	6	1	1			4	7	1	-			6
17. Геопланування як сучасний науковий напрям.	7	1	1			5	7	-	-			7
18. Особливості природокористування та планування сільських місцевостей.	7	1	1			5	8	-	1			7
19. Особливості природокористування та планування рекреаційних територій.	7	1	1			5	9	1	1			7
20. Географічні пізнання для природоохоронної діяльності.	8	1	2			5	7	-	-			7
Разом за ЗМ 3	50	8	8			34	50	2	2			46
Усього годин	150	22	22			106	150	6	6			138

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
---	----------------------------------

1	Вступ до курсу. Специфіка курсу. Об'єкт вивчення, мета і завдання курсу. Зміст і структура курсу. Місце і роль курсу в системі загальної географічної підготовки магістрів географії. Інформаційна база курсу.
2	Структура і зміст науки географія. Вихідні теоретико-методологічні положення і постулати. Структура географічної науки. Проблеми цілісної географії. Її місце в системі наук. Місце природничої географії в системній класифікації географічної науки. Місце суспільної географії в системній класифікації географічної науки. Географічна оболонка (ГО) і ландшафтна оболонки (ЛО) Землі як об'єкти досліджень географії. Проблемність їх пізнання.
3	Історія розвитку та сучасний стан науки в Україні. Загально-географічні концепції та парадигми сучасної географії. Історія розвитку науки, головні складові теорії сучасної географії в Україні. Формування наукових географічних шкіл в Україні, провідні вчені. Розвиток географії у провідних країнах світу.
4	Атрибутивні положення науки. Наука, наукове пізнання і наукове знання. Історія і філософія науки. Атрибути науки. Теорія і метатеорія науки. Взаємодія наукових знань, диференціація та інтеграція наук.
5	Проблемні питання методології науки. Рівні методології науки. Методологічний зміст історичних етапів розвитку науки.
6	Методологічні проблеми міждисциплінарних дослідницьких підходів. Проблеми гуманістичного підходу. Проблеми глобалістського підходу. Проблеми ноосферологічного підходу. Проблеми екологічного підходу. Проблеми екоеволюційного підходу. Проблеми синергетичного підходу. Проблеми фрактального підходу.
7	Наукові напрями природничої географії. Природнича географія і проблематичність її диференціації. Диференціація природничої географії через інтеграцію. Поняття про наскрізне поєднання складових природничої географії. Наскрізні поєднання природничо-географічних наук.
8	Проблеми об'єктів природничої географії. Розвиток об'єктних уявлень і понять у природничій географії. Множинність об'єктів природничої географії. Проблемні питання, пов'язані з об'єктами природничої географії.
9	Проблеми предметів природничої географії. Становлення положень про предмети природничої географії. Теоретичні предмети природничої географії. Проблеми рефлексивних предметів природничої географії. Проблеми прикладних предметів природничої географії.
10	Проблеми наукової мови природничої географії. Оновлення наукової мови природничої географії. Загальні проблеми наукової мови. Загальні для природничо-географічних наук понятійні і термінологічні уточнення. Формування нових понять і термінів.
11	Проблеми суб'єктів природничої географії. Історична трансформація типу дослідника в природничій географії. Географ-природознавець у проблемному науковому пізнанні. Проблема досконалості світосприймання географа-природознавця
12	Природничо-географічні складові проблеми українізації. Українізація як наскрізна проблема українського відродження. Українізація природничо-географічних наук. Ієрархія геопросторових аспектів положення України у світі.
13	Проблеми природничо-географічної освіти. Сучасні проблеми природничо-географічної освіти в Україні. Роль теоретичного знання у вдосконаленні природничо-географічної освіти. Світоглядно-методологічні складові природничо-географічної освіти. Концептуально-змістовні складові природничо-географічної освіти. Актуальні проблеми міждисциплінарної екологічної освіти.

14	Природне середовище життєдіяльності суспільства. Природне середовище: зміст і функції поняття. Природокористування: зміст, напрями і види. Систематика природокористування. Проблеми географічного вивчення природокористування. Актуальні проблеми міждисциплінарної екологічної освіти.
15	Географічне ресурсознавство. Напрями географічних досліджень природних ресурсів. Проблеми класифікації природних ресурсів. Антропогенно-техногенні навантаження на природне середовище. Концепція каркасів антропогенно-техногенних навантажень. Нормативно-правова база природокористування в Україні.
16	Територіальна організація суспільства. Територія як геопросторовий ресурс і базова категорія географії. Оцінка ємності території та планування землекористування. Територіальна організація суспільства і територіальні структури. Генеральна схема планування території України – реалізація концепції територіальної організації суспільства.
17	Геопланування як сучасний науковий напрям. Європейський досвід регіонального планування. Планування територій як предмет географічних досліджень. Геопланування - сучасний напрям географічної науки. Методичні основи геопланування. Сучасні вимоги і обмеження до планування територій.
18	Природокористування та планування сільських місцевостей. Сільська місцевість як об'єкт географічних досліджень. Природокористування у сільській місцевості. Сільськогосподарські типи земель – об'єкт кадастрової оцінки земель. Особливості планування сільської місцевості.
19	Природокористування та планування рекреаційних територій. Базові поняття рекреаційної діяльності. Рекреаційно-туристична сфера господарства. Планування рекреаційних зон. Основні рекреаційні зони Чернівецької області.
20	Географічні пізнання для природоохоронної діяльності. Природно-заповідний фонд України та його втрати внаслідок російської війни. Географічні дослідження для формування екологічних мереж. Концепція регіональної екологічної мережі України, регіональні приклади. Територіальна організація і екологічна безпека суспільства та природи в повоєнний час.

Тематика практичних занять з переліком питань

№	Назва теми (питання/завдання)
1	<p>Об'єкт, предмет і наукова проблема географічного дослідження</p> <p>Мета: сформувати вміння визначати об'єкт, предмет і наукову проблему дослідження та встановлювати логічний зв'язок між ними.</p> <ol style="list-style-type: none"> Опрацювати запропоновані наукові публікації та визначити в кожній об'єкт, предмет, мету й наукову проблему дослідження. Проаналізувати 3–4 теми географічних досліджень і визначити, чи коректно сформульовано їх об'єкт і предмет. Сформулювати наукову проблему, об'єкт, предмет і мету для власної потенційної теми дослідження. Побудувати логічну схему: наукова проблема → об'єкт → предмет → мета → завдання дослідження. Обґрунтувати, чому запропонований предмет дослідження є вужчим за об'єкт. <p>Підсумок: коротка презентація методологічної структури власного дослідження.</p>
2	<p>Методологічні підходи в географії: системний, просторовий, історичний та комплексний</p> <p>Мета: навчитися добирати методологічні підходи відповідно до характеру географічної проблеми.</p>

	<p>1. Скласти порівняльну характеристику системного, просторового, історичного та комплексного підходів за критеріями: сутність, об'єкт застосування, основні питання, можливості, обмеження.</p> <p>2. Для запропонованих дослідницьких ситуацій визначити, який методологічний підхід є основним:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дослідження структури ландшафтів; • аналіз трансформації землекористування; • дослідження міграційних процесів; • оцінювання рекреаційного навантаження; • аналіз взаємодії суспільства і природи. <p>3. Для однієї проблеми запропонувати два різні методологічні підходи та порівняти результати, які можна отримати за їх використання.</p> <p>4. Визначити, які підходи використано у власному дослідженні.</p> <p>5. Обґрунтувати, чому саме ці підходи найбільшою мірою відповідають меті та завданням дослідження.</p> <p>Підсумок: розробити концептуальну схему дослідження певної території з позицій системного та просторового підходів.</p>
3	<p>Історія розвитку та сучасний стан науки в Україні.</p> <p>1. Подати у табличному вигляді загально-географічні концепції та парадигми сучасної географії.</p> <p>2. Сформувати історію розвитку науки, головні складові теорії сучасної географії в Україні.</p> <p>3. Описати формування наукових географічних шкіл в Україні, провідні вчені.</p> <p>4. Показати розвиток географії у провідних країнах світу.</p> <p>Підсумок: презентація</p>
4	<p>Аналіз методології географічного дослідження за науковою статтею.</p> <p>1. Обрати сучасну наукову статтю географічного спрямування.</p> <p>2. Визначити в ній:</p> <ul style="list-style-type: none"> • наукову проблему; • об'єкт; • предмет; • мету; • завдання; • методологічні підходи; • методи; • джерела інформації; • основні результати. <p>3. Встановити, чи відповідають використані методи поставленій меті та завданням.</p> <p>4. Визначити сильні та слабкі сторони методології дослідження.</p> <p>5. З'ясувати, які методи могли б бути додатково використані для поглиблення дослідження.</p> <p>6. Сформулювати 3–5 критичних запитань до автора статті щодо методології дослідження.</p> <p>Підсумок: усний захист методологічної експертизи статті.</p>
5	<p>Методи географічних досліджень та проблема їх оптимального вибору</p> <p>1. Систематизувати основні методи географічних досліджень за групами:</p> <ul style="list-style-type: none"> • загальнонаукові; • спеціальнонаукові; • кількісні; • картографічні;

	<ul style="list-style-type: none"> • польові; • дистанційні; • ГІС-методи; • соціологічні. <p>2. Визначити, які методи доцільно використати для дослідження:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ландшафтної структури території; • природно-заповідного фонду; • туристично-рекреаційного потенціалу; • демографічних процесів; • трансформації землекористування. <p>3. Для обраної проблеми скласти матрицю «дослідницьке завдання — метод — очікуваний результат».</p> <p>4. Проаналізувати, чи можна замінити один із запропонованих методів іншим. 5. Обґрунтувати переваги та недоліки такого рішення.</p> <p>6. Визначити методи, які будуть використані у власному дослідженні, та обґрунтувати їх вибір.</p> <p>Підсумок: методологічна матриця власного дослідження.</p>
6	<p>Кількісні, якісні та ГІС-методи у сучасній географії</p> <p>1. Порівняти кількісні та якісні методи за критеріями: мета, тип даних, характер результату, переваги, обмеження.</p> <p>2. Навести приклади географічних досліджень, у яких доцільне використання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • кількісних методів; • якісних методів; • ГІС; • дистанційного зондування; • комбінування цих методів. <p>3. Для запропонованої дослідницької проблеми розробити схему «дані → метод обробки → спосіб візуалізації → результат».</p> <p>4. Запропонувати ГІС-рішення для дослідження певної території: визначити необхідні просторові шари та способи їх аналізу.</p> <p>5. Обґрунтувати доцільність тріангуляції методів, тобто використання кількох методів для дослідження одного явища.</p> <p>6. Запропонувати власну комбінацію кількісних, якісних і просторових методів для магістерського дослідження.</p> <p>Результат: схема методичного забезпечення дослідження.</p>
7	<p>Міждисциплінарність і методологія дослідження соціоприродних систем</p> <p>1. Пояснити відмінності між мультидисциплінарним, міждисциплінарним та трансдисциплінарним підходами.</p> <p>2. Проаналізувати одну комплексну проблему, наприклад:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зміна клімату; • сталий розвиток територій; • природокористування; • урбанізація; • збереження біорізноманіття; • розвиток туризму. <p>3. Визначити, які наукові дисципліни можуть бути залучені до її дослідження.</p> <p>4. Розподілити між дисциплінами їхні потенційні внески та методи.</p> <p>5. Створити міждисциплінарну модель дослідження обраної проблеми.</p> <p>6. Визначити можливі суперечності між підходами різних наук та способи їх узгодження.</p>

	Дискусійне завдання: «Чи може сучасне географічне дослідження складної соціоприродної проблеми бути виключно географічним?»
8	Проектування методології власного географічного дослідження 1. Розробити методологічний паспорт власного дослідження за наступною структурою: <ol style="list-style-type: none"> 1. Тема дослідження. 2. Актуальність. 3. Наукова проблема. 4. Об'єкт дослідження. 5. Предмет дослідження. 6. Мета. 7. Завдання. 8. Дослідницька гіпотеза (за необхідності). 9. Методологічні підходи. 10. Методи дослідження. 11. Інформаційна база. 12. Основні етапи дослідження. 13. Очікувані наукові результати. 14. Практичне значення результатів. 15. Можливі методологічні обмеження дослідження. Після підготовки кожен студент презентує власну модель дослідження протягом 5–7 хвилин. Завдання для групи: провести експертне оцінювання роботи за критеріями: <ul style="list-style-type: none"> • логічність методологічної структури; • відповідність методів меті та завданням; • обґрунтованість вибору підходів; • реалістичність запропонованої методики; • наукова новизна потенційного дослідження.

Завдання для самостійної роботи студентів

№	Назва теми (завдання - вивчити основні поняття та зміст питань)	К-сть годин
1	Вступ до курсу.	6
2	Структура і зміст науки географія. Вихідні теоретико-методологічні положення і постулати.	6
3	Історія розвитку та сучасний стан науки в Україні. Загально-географічні концепції та парадигми сучасної географії.	6
4	Атрибутивні положення науки.	6
5	Проблемні питання методології науки.	6
6	Методологічні проблеми міждисциплінарних дослідницьких підходів.	6
7	Наукові напрями природничої географії.	6
8	Проблеми об'єктів природничої географії.	5
9	Проблеми предметів природничої географії.	5
10	Проблеми наукової мови природничої географії.	5
11	Проблеми суб'єктів природничої географії.	5
12	Природничо-географічні складові проблеми українізації.	5
13	Проблеми природничо-географічної освіти.	5
14	Природне середовище життєдіяльності суспільства	6

15	Географічне ресурсознавство.	6
16	Територія як категорія географії. Територіальна організація суспільства.	7
17	Геопланування як сучасний науковий напрям.	7
18	Особливості природокористування та планування сільських місцевостей.	8
19	Особливості природокористування та планування рекреаційних територій.	9
20	Географічні пізнання для природоохоронної діяльності.	7

Методи навчання

- словесні методи (лекція, консультація, дискусія),
- практичні заняття
- графічні роботи.
- наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали).
- робота з книгою: навчально- методичною, науковою
- електронне та інтерактивне онлайн-навчання (курси – ресурси, мультимедійні, дистанційні, ютуб-канал кафедри)
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни

Система контролю та оцінювання

Методи контролю

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- науково-дослідницький проєкт;
- розрахункові та графічні практичні роботи;
- презентації та виступи на практичних заняттях
- онлайн-платформи Mentimeter.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни, за умови, що кожна тема повинна бути здана хоча би на мінімальну оцінку. Роботи, які здаються невчасно без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).

Форми контролю

Загальна кількість балів, яку студент може отримати у процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (**іспиту**).

Кількість балів за кожний навчальний елемент виводиться із суми поточних видів контролю. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі балів, отриманих за навчальні елементи даного модуля. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – **15**; 2 модуль – **15** балів; 3 модуль – **15** балів; практичний модуль – **15**.

Підсумкова оцінка за навчальну дисципліну, з якої складається іспит, виводиться із суми балів поточного контролю за модулями (до 60 балів) та модуля-контролю (іспиту) – до 40 балів. Відповідно до вимог Болонської угоди проводиться місцева (національна) шкала визначення оцінок і шкала ECTS. Для їх порівняння використовується таблиця.

Студент, який не отримав позитивні оцінки за підсумками роботи над кожним модулем, вважається не атестованим та не допускається до складання іспиту. Допущеним до складання іспиту студент може бути лише у разі відпрацювання всього матеріалу, передбаченого

навчальним планом у повному обсязі, або тієї частини навчального матеріалу, за який отримано незадовільну оцінку, або за яким він не атестований.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)																				ІС П І Т	Сум. К-ТЬ
Зміст. модуль №1						Зміст. модуль №2							Змістовий модуль №3							ПР М	100
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	Т 16	Т 17	Т 18	Т19	Т 20		
2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	3	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	

Примітка: самостійна робота оцінюється під час модульної роботи і оцінюється у 0,5 бала

Критерії оцінювання

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС		Критерії оцінок (умови заліків)
	Оцінка (бали)	Пояснення	
Відмінно	A (90-100)	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)	Студент детально знає теоретичний матеріал і матеріал практичних занять, уміє давати визначення основних понять, розуміє сутність основних положень теорії та вільно їх трактує, оперує науковою термінологією. На запитання викладача по програмі курсу відповідає не вагаючись. Виконав всі види практичних робіт. Опрацював теми для самостійного вивчення.

Добре	B (80–89)	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	Студент знає теоретичний матеріал і матеріал практичних робіт, уміє давати визначення основних понять, володіє базовими положеннями. На запитання викладача відповідає чітко. Деякі положення не розкриває повністю. Виконав всі практичні роботи. Опрацював теми самостійного вивчення.
	C (70–79)	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	Все вище вказане студент виконує не повною мірою, однак добре знає теорію й практику, виконує завдання викладача. При відповідях на запитання інколи вагається, але знаходить вірні рішення. Опрацював теми для самостійного вивчення.
Задовільно	D60–69	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	Знає основні теоретичні положення, вміє, відповідає на більшу частину запитань викладача, виконав практичні завдання, опрацював більшість тем самостійного вивчення.
	E (50–59)	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	Знає окремі теоретичні положення, відповідає на частину запитань викладача, виконав практичні завдання, опрацював частину тем самостійного вивчення.
Незадовільно	FX (35–49)	Незадовільно (з можливістю повторного складання)	Не виконані вимоги для оцінки “задовільно”.
	F (1–34)	Незадовільно (з обов’язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання)	-

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	«Відмінно»
Добре	B (80-89)	«Дуже добре»
	C (70-79)	«Добре»
Задовільно	D (60-69)	«Задовільно»
	E (50-59)	«Достатньо»
Незадовільно	FX (35-49)	«Незадовільно» з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(«Незадовільно») з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

1. Специфіка, зміст і структура курсу
2. Об'єкт вивчення, мета і завдання курсу.
3. Місце географії в системній класифікації наук.
4. Основні географічні школи в Україні, провідні вчені.
5. Розвиток географії у провідних країнах світу.
6. Наука, наукове пізнання і знання.
7. Історія і філософія науки.
8. Атрибути науки.
9. Теорія і метатеорія науки.
10. Взаємодія наукових знань, диференціація та інтеграція наук.
11. Рівні методології науки.
12. Методологічний зміст історичних етапів розвитку науки.
13. Проблеми гуманістичного підходу.
15. Проблеми глобалістського підходу.
16. Проблеми ноосферологічного підходу.
17. Проблеми екологічного підходу.
18. Проблеми екоеволюційного підходу.
19. Проблеми синергетичного підходу.
20. Наукові напрями природничої географії.
21. Проблеми об'єктів природничої географії.
22. Проблеми предметів природничої географії.
23. Проблеми суб'єктів природничої географії.
24. Проблеми наукової мови природничої географії.
25. Природничо-географічні складові проблеми українізації.
26. Проблеми природничо-географічної освіти.
27. Природне середовище життєдіяльності суспільства.
28. Географічне ресурсознавство.
29. Територія як категорія географії. Територіальна організація суспільства.
30. Геопланування як сучасний науковий напрям.
31. Особливості природокористування та планування сільських місцевостей.

32. Особливості природокористування та планування рекреаційних територій.
33. Географічні пізнання для природоохоронної діяльності.
34. Основні риси екомережі України.
35. Сучасна схема фізико-географічного районування України.

Зарахування результатів неформальної освіти

Відповідно до «Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти» (протокол №16 від 25 листопада 2024 року) (<https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultatuv-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf>) допускається зарахування навчальних елементів, а також отримання додаткових балів за результатами неформальної освіти:

– проходження безкоштовних навчальних тренінгів (вебінарів, семінарів), що проводяться на низці українських фахових платформ, за умови отримання безкоштовного сертифікату.

Результати зараховуються лише для відповідних тем лекційних і семінарських занять, практичних і лабораторних завдань даної навчальної дисципліни у кількості балів, що виділяються на цей навчальний елемент.

Рекомендована література

Основна

1. Влах, М. (2018). Історія географії (2-ге вид., допов. і перероб.). Львівський національний університет імені Івана Франка.
2. Влах, М., & Котик, Л. (2018). Теорія і методологія географічної науки: Навчальний посібник. Львівський національний університет імені Івана Франка.
3. Гродзинський, М. Д. (2005). Пізнання ландшафту: Місце і простір (Т. 1–2). ВПЦ «Київський університет».
4. Кисельов, Ю. О. (2011). Основи геософії: Проблеми теорії та методології. ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».
5. Круль, В. П. (2018). Теорія і методологія географічної науки (ретроспективний огляд до 70–80-х рр. ХХ століття). Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.
6. Мороз, С. А., Онопрієнко, В. І., & Бортник, С. Ю. (1997). Методологія географічної науки. Заповіт.
7. Олійник, Я. (2007). Географічна наука в Україні: Становлення і розвиток. Ніка-Центр.
8. Пащенко, В. М. (2000). Землезнання. Книга перша: Методологія природничо-географічних наук. Б. в.
9. Пащенко, В. М. (2011). Методологія та методи наукових досліджень. Аспект-Поліграф.
10. Пістун, М. Д. (2009). Розвиток суспільної географії в Україні у ХХ — на початку ХХІ сторіччя. ВПЦ «Київський університет».
11. Топчієв, О. Г., Мальчікова, Д. С., Пилипенко, І. О., & Яворська, В. В. (2020). Методологічні засади географії. Видавничий дім «Гельветика».
12. Шаблій, О. І. (2001). Суспільна географія: Теорія, історія, українознавчі студії. Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка.
13. Штойко, П. І. (2011). Концепції природознавства. Львівський національний університет імені Івана Франка.

Допоміжна

1. Анджей Ріхлінг, Вячеслав Андрейчук, Леонід Руденко, Віктор Чехній. Польсько-український та українсько-польський словник базових термінів та понять з ландшафтознавства (2015).

1. Добинда, І. (2022). Сучасний стан та перспективи природно-заповідного фонду Володимирського району Волинської області. Науковий вісник Чернівецького університету : Географія, Випуск 839, 82-90. DOI: <https://doi.org/10.31861/geo.2022.839.82-90>
2. Добинда І., Дячук А., Ковбінська Г., Присакар В. (2024) Територіально-часові особливості земельної структури фізико-географічних районів Чернівецької області. Науковий вісник Чернівецького університету: Географія. Випуск 846, , С. 155-168. <https://doi.org/10.31861/geo.2024.847.155-168>
3. Dobynđa I., Krool V., Vdovichen A., Hyshchuk R. (2021) Sacral Heritage of the Carpathian Region and Management of its Resource Component in Tourism Activity, Journ. Geol. Geograph. Geocology, 30(1), С. 65–77. <https://doi.org/10.15421/112107>, ISSN 2617-2909 (print) ISSN 2617-2119 (online).
4. Добинда І., Ковбінська Г., Присакар В. (2025) Landscape and geochemical characteristics of the territory of the town of Vyzhnytsia, Chernivtsi region. Науковий вісник Чернівецького університету: Географія. Випуск 853. С. 16-24. <https://doi.org/10.31861/>
5. Добинда І. (2025). Охорона природи як форма неутилітарного природокористування (на прикладі Володимирського району Волинської області). Науковий вісник Чернівецького університету: Географія. Випуск 854. С. 232-240. <https://journals.chnu.edu.ua/geoscience/article/view/1041>
6. Добинда, І. П. (2026). Ландшафтна репрезентативність локальної мережі природно-заповідного фонду Поромівської громади Володимирського району. *Науковий вісник Чернівецького університету: Географія*, (857), 137–146. <https://doi.org/10.31861/geo.2026.857.137-146>
7. Добинда, І. П., Холявчук, Д. І., Кирилюк, С. М., & Годзінська, І. Л. (2026). Формування просторової компетентності учнів через створення авторського атласу територіальної громади в умовах НУШ. *Природнича освіта та наука*, (2), 22–30. <https://doi.org/10.32782/NSER/2026-2.03>
8. Холявчук, Д.І., Алексєєв В.В., Кирилюк С.М. & Добинда, І. П. (2026). Застосування кліматичної класифікації за Кеппеном у навчанні географії в школі. *Інноваційна педагогіка*, 92. Том 2. 74-79. <https://doi.org/10.32782/ip/92.2.14>
9. Rychling, A., Andreychuk, V., Rudenko, L., & Chekhniy, V. (2015). Польсько-український та українсько-польський словник базових термінів та понять з ландшафтознавства.

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Питання плагіату та академічної доброчесності регламентуються ЗУ «Про вищу освіту» та локально-правовими актами ЗВО:

- *Положенням про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича* <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyivlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yurii-fedkovycha/>;
- *Політикою використання штучного інтелекту у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича* <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yurii-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenny-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yurii-fedkovycha/>
- *«Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»* <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yurii-fedkovycha/> .

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.

Студенти несуть **особисту** відповідальність за випадки їхнього порушення, враховуючи плагіат, списування, підказування тощо. У разі виявлення академічної недоброчесності вперше бали, зараховані студентів/ці за виконане завдання, скасовуються. Повторна практика недоброчесності може призвести до анулювання всіх нарахованих за курс балів.